

Viite: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuslain (36/1973) 11 a ja 11 b §:n muuttamisesta sekä valtioneuvoston asetukseksi lasten päivähoidosta annetun asetuksen (239/1973) 6 §:n 1 momentin muuttamisesta (varhaiskasvatusoikeuden ja henkilöstömitoituksen muuttaminen)

Diaarinumero: OKM/53/010/2015

ASIA: Suomen Psykologiliiton lausunto koskien hallituksen esityksiä varhaiskasvatuslain ja -asetuksen muutoksiksi

Suomen Psykologiliitto ilmaisee tyytyväisyytensä siitä, että hallitusohjelman mukaan vahvistetaan vanhemmuutta ja matalan kynnyksen palveluita. Koulua ja varhaiskasvatusta kehitetään tukemaan lapsen hyvinvointia. Lasten psykologisen kehityksen näkökulmasta kaavailut kasvattaa varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja, rajoittaa subjektiivista päivähoito-oikeutta ja väljentää koulutusvaatimuksia ovat räikeässä ristiriidassa hallituksen asettaman tavoitteen kanssa.

Pysyvyyden tärkeys ja ryhmädynamiikka

Tutkimustiedon perusteella ryhmämuotoisen päivähoidon haasteena on pysyvän hoitajasuhteen takaaminen ja hoitajan saatavuus lapsen tarpeiden mukaisesti. Pienen lapsen tulisi ryhmässä tietää, kuka on hänen ensisijainen hoitajansa. Vastavuoroisesti hoitajilla tulisi olla mahdollisuus tutustua lapsiin niin, että heidän yksilölliset tapansa ilmaista tarpeitaan tulevat kuulluksi myös ryhmässä. Mikäli hallitus haluaa taata lastemme mahdollisimman hyvän kehityksen, tulisi ryhmäkokojen kasvattamisen sijaan tukea omahoitajuutta sekä ikä- ja kehitystason mukaisia ryhmäkokoja. Lapsiryhmän keskinäinen dynamiikka ja sen mahdollistama kaveritaitojen harjoittelu on tärkeää varhaiskasvatuksessa. Kaikki ryhmään kuuluvat lapset ja aikuiset ovat mukana sen muodostamassa systeemissä - riippumatta siitä, ovatko he juuri silloin paikalla vai eivät. Tästä syystä ryhmän todellinen koko ja ihmissuhteiden määrä voi olla huomattavan suuri, jos siinä on useita lapsia, jotka eivät ole koko ajan läsnä. Tällaisia lapsia on tulossa sekä alle- että yli kolmivuotiaiden ryhmiin entistä enemmän, jos subjektiivinen päivähoito-oikeus rajataan 20 tuntiin viikossa. Näin ollen myös alle kolmivuotiaiden ryhmät tosiasiallisesti suurentuvat, vaikka suhdelukujen muutos ei koske heitä. Vaihtuvuus lisääntyy, mikä aiheuttaa turvattomuutta.

Lisäksi lapsikohtaisien varhaiskasvatus- ja esiopetus suunnitelmien määrä kasvaa, samoin niiden vanhempien määrä, joiden kanssa kasvatuskumppanuutta toteutetaan. Myös tähän kuuluva henkilökunnan aika tulee huomioida resursoinnissa.

Yksinäisyys ja syrjäytyminen

Tutkimuksissa on havaittu aikuisikäen kestävästä yksinäisyyden alkavan joskus jo päivähoitovaiheessa. Lapsi ei saa kaverisuhteistaan viestiä, että hän on pidetty, hyväksytty ja toivottu, eikä opi sosiaalisia taitoja. Yksinäisyydellä on vakavia seurauksia, se syrjäyttää. Suuressa ryhmässä yksin jäävää tai vetäytyvää lasta ei helposti huomata, eikä häntä pystytä auttamaan liittymään ryhmään.

Stressinsäätelyn kehittyminen

Lapsen kehittyvä stressinsäätelyjärjestelmä rakentuu toisen ihmisen tarjoamien rauhoittumiskokemusten varaan. Jos henkilökuntaa ei ole riittävästi, lapsen yksilöllistä tilannetta ei havaita, eikä aikuinen pysty auttamaan lasta silloin kun tämä ei itse pysty itseään rauhoittamaan. Jos pieni lapsi jää liian paljon itsensä varaan, hän altistuu lisääntyneelle stressille. Pysyvästi koholla

olevan stressitason vaikutukset lapsen kehitykselle ovat negatiiviset, mm. riski keskittymis- ja käyttöhäiriölle kasvaa. Tunteiden säätelyn oppiminen lapsuusiän jälkeen on vaikeaa. Lapsuudessa koetulla stressillä on todettu vahvoja yhteyksiä eri aikuisiän sairauksiin, mielenterveyden pulmien lisäksi esim. sydän- ja verisuonitauteihin ja diabetekseen.

Lapsen kognitiivinen kehitys kärsii, jos hänen stressitasonsa on liian korkea, ja hän joutuu käyttämään kapasiteettinsa selviytymiseen. Myös melutaso nousee helposti liian korkeaksi, jolloin lasten on vaikea kuulla tarkasti ja tulla kuulluksi. Tämä taas on edellytys kielelliselle kehitykselle. Henkilökunnalla tulee olla riittävästi koulutuksen antamaa tietoa lapsen tunne-elämän ja tunteiden säätelyn kehityksestä, ja mahdollisuus lapsen kokemuksen sisäistävään pohdintaan, reflektointiin. Se auttaa ennakoimaan ja ymmärtämään lapsen käyttäytymistä, edistää turvallista kiintymystä, edesauttaa vuorovaikutusta, syventää ihmissuhteita, tekee elämän mielekkäämmäksi, lisää lapsen turvallisuutta, jatkuvuutta ihmissuhteissa. Aikuisen hyvinvoinnilla on selkeä yhteys edellä kuvattuun reflektointikykyyn, ja hallituksen esitys voi heikentää henkilöstön työssäjaksamista, työhyvinvointia ja -motivaatiota.

Tiivistelmä

Lapsen myönteisen kehityksen turvaavat parhaiten laadukkaat peruspalvelut kuten varhaiskasvatus. Niistä säästämisen maksamme lastenpsykiatrian ja lastensuojelun lisääntyvinä kuluina ja muina terveystoimintoina. Ryhmäkokojen suurentaminen saattaa maksaa yhteiskunnalle enemmän lisääntyneinä lasten erityistarpeina kuin mitä se säästää.

Esityksen toteutuminen vähentäisi henkilökunnan mahdollisuuksia jokaisen lapsen yksilölliseen ja lapsiryhmän tarpeenmukaiseen kohtaamiseen, huomioimiseen, havainnoimiseen sekä kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Nämä seikat saattaisivat vaikuttaa lapsen kognitiiviseen, sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen sekä sitä kautta myöhempään koulumenestykseen. Psykologiliitto tähdentää, että nykyisen tutkimustiedon perusteella vaikutukset saattavat olla pysyviä, aikuisiän työkykyyn ja omista lapsista huolehtimiseen heijastuvia.

21.9.2015

Suomen Psykologiliitto

Tuomo Tikkanen, puheenjohtaja

Kehitys- ja kasvatustieteiden erikoispsykologi, PsL

Tiedoksi:

Lapsiasiainvaltuutettu

Lastensuojelun keskusliitto

Lastentarhanopettajaliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Talentia

Tiedotusvälineet